

กิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๙๑๑. เรื่อง “สงสัยในการภาวนา”

กราบนมัสการหลวงพ่อกะผมมีข้อสงสัยในการภาวนา ขอกราบเรียนหลวงพ่อกับและผมขอยกเลิกคำถามก่อนหน้าที่ส่งมา และขอถามคำถามนี้แทนครับ

๑. ขณะภาวนามันมีอาการเกิดขึ้นดังนี้ครับ คือว่าจิตหรือว่าความคิดของผม จู่ๆ มันเกิดการต่อต้านขึ้นมาครับ มันต่อต้านต่อความคิดในเชิงลบที่ผมพยายามคิดขึ้นมาใหม่ และกีดกันไม่ให้ความคิดนั้นคิดต่อ พุด่างๆ คือมันต่อต้านความคิดที่ผมเคยพิจารณาแล้วเห็นความเห็นนั้นผิด ผมจึงอยากรู้ว่ามันเป็นอะไรครับ และผมควรแก้ไขอย่างไรครับ ขอหลวงพ่เมตตาแนะนำด้วยครับ

ตอบ : นี่คำถามเนาะ คำถามๆ เวลาเราประพฤติปฏิบัติ คนเราปรารถนาดี คนปรารถนาดีแล้วประสบความสำเร็จ ทำสิ่งใดแล้วประสบความสำเร็จนั้นก็ดี คนปรารถนาดีปรารถนาดีแล้วล้มลุกคลุกคลานก็มาก คนปรารถนาดี ปรารถนาดีไปโดนเขาโกหกหลอกลวงล้มลุกคลุกคลานก็มาก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราคิดๆ ความคิดมันเป็นสาธารณะ ความคิดมันเป็นกลาง ความคิดๆ ความคิดเป็นความคิด แต่ความคิดมันเป็นคิดบวกหรือคิดลบ

ถ้ามันเป็นคิดบวก คิดบวกคิดสิ่งที่ดีงาม นั่นก็เป็นความคิดที่ดีงาม เป็นศีลเป็นธรรม ความคิดลบ ความคิดลบเป็นบาปเป็นอกุศล เพราะความคิดลบมันทำลายตัวเองทั้งสิ้น

แต่ความคิดมันเป็นกลาง แต่มันใส่บวกหรือลบ

เวลามันเป็นบวกๆ มันเป็นมรรคเป็นผล เป็นคุณงามความดี เวลาเป็นลบๆ เป็นกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ฉะนั้น มันก็เกิดจากความคิดทั้งสิ้น ความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต แต่ความคิดเกิดมานี้มันลากเอาอะไรมาด้วยล่ะ มันลากเอาความพอใจของเรา มันลากเอาความสมความปรารถนาของเรา มันลากอะไรมาล่ะ ลากอะไรมา

คำว่า “ลาก” คืออะไร

คำว่า “ลาก” คือสันดานเดิม คือกิเลสตัณหาความทะยานอยากของตนไง กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันมีอยู่ อวิชชา เจ้าวัฏจักร พญามาร มันมีอยู่กับทุกดวงใจ

ฉะนั้น อริยสัจ ความเกิดมาทั้งหมดมันเป็นทุกข์ทั้งสิ้น ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ และทุกข์ดับไป มันไม่มีอะไรเลย มีทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ และทุกข์ดับไป พอมันทุกข์ดับไปก็สุขไง พอมันทุกข์ดับไปมันก็พอใจไง

แล้วถ้ามันไม่มีอะไรเลย แล้วก็ปฏิเสธว่ามันไม่มีอะไรเลย มันก็ไม่เกิดอะไรเลย ไม่ใช่

มันไม่มีอะไรเลย แต่สำหรับผู้ที่เห็นจริง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วไม่โดนความคิดลบลบคิด บวกลากจูงไป

ไต่คิดลบลบคิดบวกลหรือคิดเฉยๆ อุเบกขา กิเลสทั้งนั้น ตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา คือสมุทัย คืออนุสัยที่นอนเนื่องมากับจิต แล้วที่ไหนมีจิต ที่นั่นมีภพ ที่ไหนมีภพ ที่นั่นเป็นชีวิต ที่ไหนเวียนว่ายตายเกิด

ฉะนั้น เวลาที่คือเหตุ ต้นเหตุที่ทำให้เราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วเกิดมาก็กุศลลาภมา อกุศลลาภมา เพราะคนเกิดมาแล้วคิดที่บวก คิดดีงามก็มี คนเกิดมาคิดต่อต้าน คิดทำลายก็เยอะมาก คิดต่อต้าน คิดทำลาย มันก็เป็นสันดาน สันดานคือความชอบ สันดานคือจริตนิสัย สันดานคือก้นบึ้งในหัวใจของตน นี่มันข้อเท็จจริง

ฉะนั้น เวลาข้อเท็จจริงแล้ว เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา คำถามไฉ่

“มันมีอาการที่เกิดขึ้นดังนี้ครับ คือว่ามันคิดของผม จู่ๆ มันก็เกิดการต่อต้านขึ้น”

การต่อต้านขึ้น การต่อต้านและการขับไล่เลยนะ เวลาคิดผิดๆ มันขับมันไล่ มันผลักดันเลย แล้วเวลามันต่อต้านๆ ใจ

คนเราไม่เคยประพฤติปฏิบัติมา ยังไม่ผ่านการประพฤติปฏิบัติมา ยังไม่รู้จักรอกกว่าจิตเจริญแล้วเสื่อมเป็นอย่างไร

จิตเจริญๆ เวลาจิตมันดีงาม พัฒนาดีงามขึ้นไป แสนทุกข์แสนยาก แล้วถึงเวลาถ้ารักษาไม่เป็นเสื่อมหมดนะ เพราะสัมมาสมาธิหรือความรู้สึกนึกคิดมันอยู่ในใต้กฎของอนิจจังทั้งสิ้น มันไม่มีอะไรคงที่หรอก มันได้ข้อมูลใหม่ มันได้ความเห็นที่มันยุมันแห่ มันคิดเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา แล้วเวลามันเสื่อมล่ะ

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัตินะ การที่ล้มลุกคลุกคลานมาก่อน การทำหน้าที่การงาน การปฏิบัติที่สม่ำเสมอ การทำหน้าที่การงานที่สม่ำเสมอ เราทำสิ่งใดแล้วมันเจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องกันไปๆ แต่มันจะอยู่อย่างนั้นตลอดไปได้อย่างไร มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้เพราะมันเป็นสัจจะเป็นความจริง เป็นสัจจะเป็นความจริงประจำโลกเลยละ ไม่มีสิ่งใดคงที่ มันแปรปรวนแปรสภาพอยู่ตลอดเวลา ช้าหรือเร็วเท่านั้น

เวลาวิศวะใจ ค่าเสื่อมสภาพ เวลาสิ่งก่อสร้างอะไรทั้งสิ้น ตั้งงบประมาณเลย บำรุงรักษามัน ๕ ปี ๑๐ ปีข้างหน้า ต้องดูแลรักษาตลอด มันคงที่อยู่ไม่ได้ เสรีจวันไหน นั่นนะสภาพมันจะเสื่อมโทรมไป เสรีจวันไหนนับได้เลย มีแต่เสื่อมค่าไปทั้งสิ้น

แล้วเชิงภาวนาใจ เวลาเชิงดีขนาดไหนใจ แล้วมันอยู่กับเชิงได้อย่างไร

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงวางข้อวัตรปฏิบัตินี้ใจ เครื่องอยู่ของใจๆ ใจ ถ้ามันมีเหตุบำรุงรักษาอยู่ตลอดเวลา ถ้ามันเจริญงอกงามขึ้นมา มันก็จะดีงามต่อเนื่องไป เพราะชำนาญในวิธี ชำนาญในการเข้าและการออก ชำนาญในเก็บกักรักษา

ภาวนาเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ บำรุงรักษาให้มันอยู่กับเรา มันเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ แล้วถ้าไม่รู้จักรักษาและไม่รู้ว่ามันเจริญแล้วเสื่อมอย่างไร ก็จะเข้าสู่คำถามนี้ใจ คำถามนี้ไม่รู้เรื่องอะไรเลย ไปไหนมา สามวาสองศอก แล้วจะไปไหนต่อ

ถ้ามันไปไหนต่ออ นี่มันเป็นเรื่องข้อเท็จจริงของจิต มันเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่จิตเจริญแล้ว
เสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ

โดยสามัญสำนึกของเรา เราไม่เคยเห็นสิ่งใด เราไม่เคยทำสิ่งใดประสบความสำเร็จเลย
เราก็ไม่รู้ว่ามันมีคุณค่าขนาดไหน แต่พอเราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้มันได้รับรู้รสชาติ
ของการประพฤติปฏิบัติบ้างขึ้นมา มันก็หลงตัวมันเองว่ามันยิ่งใหญ่ มันอยู่ค่าฟ้า

เฮ้ย! ว่าวเชือกขาดแล้ว มันเป็นไปไม่ได้

แต่ถ้าเวลาครูบาอาจารย์ของเราจะ เก็บหอมรอมริบ

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดถึงหลวงปู่มั่นเลย หลวงปู่มั่นเป็นพระอะไร เป็นพระอรหันต์
แล้วท่านออกไปสังคมอะไรบ้าง ท่านไปวุ่นวายอะไรกับใครบ้าง ไม่มีเลยครับ ไม่มี เพราะอะไร
เพราะท่านดูแลรักษาของท่านไง

ไถ่นี้มันยังไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาในหัวใจของตนเลย แล้วมันคิดว่ามันเจริญออกมาขึ้นมา
งอกงามอะไร

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านเก็บหอมรอมริบ แล้วท่านดูแลหัวใจ
ของท่าน เพราะท่านเห็นภัยของมันไง ทั้งๆ ที่ว่าท่านกำจัดภัยสิ้นแล้วด้วย

ถ้าคนที่กำจัดภัยสิ้นไปแล้วนะ กิเลสตายแล้ว ตายจบ ไม่มีเกิดอีก ไม่มีเผลอหน้ามา ไม่มี
วีแววเลย ถ้ามีวีแวว แสดงว่ากิเลสเอ็งยังไม่จบ

ถ้ากิเลสเอ็งจบแล้ว จบ เกิดอีกไม่ได้ อรูปปรภรรณ อฐานะ จะมีอะไรขึ้นมาเยุ่ใจของ
เขาอีกไม่มีเลย ไม่มี ไม่มี แต่ถ้ามีนะ คือมันมี แล้วมีแล้วนะ ถ้ามันโง่ มันบอกไม่มี ยิ่งเลวร้ายเข้า
ไปใหญ่ เพราะมันมีอยู่เต็มหัวใจ แล้วคำว่า “เลวร้าย” เพราะไม่รู้จักมันไง แล้วมันตีกลับ บวก
กำลังมันเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าเลย

แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ นี่พูดมาตั้งนาน จะบอกว่า สิ่งที่ยังต่อด้าน สิ่งที่ยังทำให้ล้มลุก
คลุกคลาน เพราะเราคิดว่ามันไม่มีใจ คือมันมีอยู่เต็มหัวใจ แล้วเวลาที่ประพฤติปฏิบัติ คำถาม
ในขณะที่ภาวนา สิ่งที่ยังต่อด้านๆ ขึ้นมา

ก็มันเป็นกิเลสของเราเองไง แต่เราไม่เคยรู้จักมัน แล้วเราไม่เคยเห็นหน้า แล้วไม่เคยรู้ต้นสายปลายเหตุ แต่เวลามันพรุ้งพรุ้งออกมา งงครับ งงหมดเลย เฮ้ย! นี่มันอะไรวะ

นี่ไง อารมณ์ชั่ววูบๆ คนนั้นเป็นคนดีๆ นะ มีผลกระทบเข้าไป อารมณ์ชั่ววูบ ติดคุกติดตะรางไปเลย แค่ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ แล้วทำไปแล้วมันมีผลทางกฎหมายทั้งสิ้น

เอ็งทำสิ่งใดไป จะอารมณ์ชั่ววูบไม่ก็วูบก็แล้วแต่ ผลทางกฎหมายมันเกิดแล้ว ถ้ามันเกิดแล้วมันก็ต้องลงโทษไปตามแต่วาระที่มีการกระทำนั้นไง แต่ถ้ามีสติมีปัญญาละ นี่ควบคุมดูแลรักษาไง

มันก็ย้อนกลับมา คำว่า “นี่มันต่อต้าน”

มันต่อต้านคือมันไหลออกมา แล้วถ้ามันต่อต้าน คนที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ะ มันจะเป็นอย่างนี้ทั้งสิ้น มันเป็นอย่างนี้ หมายความว่า เราไม่รู้จักเข้าศึก เราไม่รู้จักกิเลสต้นหาความทะยานอยากในใจของเราเลย เราคิดว่าสิ่งนี้เป็นคุณกับเราทั้งสิ้น ถ้าเป็นคุณกับเราทั้งสิ้น เราก็ยอมรับความรู้สึกนึกคิดของเราทั้งสิ้น

ความรู้สึกนึกคิด ทำไมมันคิดละ แล้วถ้ามีสติปัญญา มันหยุดได้ไหม ได้ แต่เราไม่ไปหยุดมันไง เราไปเสริมมันอีกต่างหากไง ด้วยทิวสิมานะไง ว่าเราคิดถูก เราคิดถูก ถูกต้องดีงาม

ถูกต้องดีงามมากน้อยขนาดไหน ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือชาวพุทธเขาวัดกันด้วยศีล

เพราะถ้าเป็นความดีๆ แล้วความดีของใครละ มันก็ยื่นกระต่ายขาเดียวว่ามันดีทั้งนั้นนะ แล้วคนดี-คนดีรบกัน จบยาก คนดีกับคนดีมีปัญหากันนะ เพราะนั่นก็สุดยอดคน นี่ก็สุดยอดคน สุดยอดคนกับสุดยอดคนมันไม่จบไม่สิ้น คนดีทะเลาะกันแล้วร้ายกว่าคนดีทะเลาะกับคนไม่ดี คนไม่ดี เออ! คนนั้นไม่ดี

เห็นไหม ธรรมย่อมชนะอธรรม ธรรมคือความถูกต้องชอบธรรมไง ต้องไปชนะกับความที่ผิดพลาด ความที่เหลวไหล ความที่ไม่เอาไหน นั่นมันคืออธรรม ธรรมต้องชนะอธรรม

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราเห็นว่าไอ้สิ่งที่ต่อต้าน

คำว่า “ต่อต้าน” เขาเขียนมาแสดงว่าเขาไม่รู้จักใจ เขาไม่รู้จักกิเลส เขาไม่เคยเห็นกิเลส เขาถึงบอกว่าอะไรที่มันเป็นความคิดเรามันถูกไปหมด

แต่ถ้าคนที่ยังไม่รู้จักกิเลส เวลาเห็นกิเลส เวลาที่มันยุ่มมันแฮะขึ้นมาในใจนะ เวลาครูบาอาจารย์ของเรา “ทำไมเราโง่ขนาดนี้” ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติเป็นนะ ท่านจะมีสติสัมปชัญญะแล้วว่าทำไมเราโง่ โง่กับความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของเรา ทำไมเราโง่ได้ขนาดนี้ เพราะปัญญาอบรมสมาธิ มันมีเหตุมีผลไง ว่าความคิดนี้ไม่ถูกต้อง ความคิดนี้สร้างแต่บาปแต่กรรม ความคิดนี้มันด้อยค่าชีวิตเราเลย ความคิดอย่างนี้ แล้วเราทำอย่างนี้มันด้อยค่าชีวิตเราเลย

เพราะการกระทำ สังคมเขาว่าเขาเห็นหมดนะ ทำดีทำชั่ว เราทำโดยไม่รู้ตัวนะ แต่คนรอบข้างเขาว่าเขาเห็น แล้วถ้าเขาว่าเขาเห็น อันนี้มันทำจากอธรรม มันทำจากบาปจากกรรม มันไม่ได้ทำจากบุญกุศล

ถ้ามันทำจากบุญกุศล ขณะทำบุญกุศล ถ้าคนที่เขาแก้วัด เขามีประสบการณ์ชีวิต เขายังว่าทำโดยกุศลก็ต้องดูก่อนนะ เฮ้ย! มันจริงไม่จริง เพราะทำต้องทำต่อเนื่องไง ทำกุศล ต่อหน้าทำกุศล ต่อหน้าทำดี ลับหลังเป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าคนมีประสบการณ์ชีวิต เขาต้องใช้เวลาทดสอบ เขาต้องใช้เวลาพิสูจน์ เขาไม่เชื่ออะไรง่ายๆ หรือ กาลามสูตรๆ ใจ นี้พูดถึงปัญหาสังคมนะ แล้วกิเลสในใจร้ายกว่านี้

ฉะนั้น คำว่า “สิ่งที่มันต่อต้านๆ” มันต่อต้าน มันมีต่อต้านที่รุนแรง ต่อต้านปานกลาง ต่อต้านเล็กน้อย

ต่อต้านรุนแรง กิเลสมันเข้มแข็ง กิเลสมันรุนแรง ถ้าเรามีสติ เราใคร่ครวญของเราด้วยเหตุด้วยผล ต่อไปมันก็ต่อต้านปานกลาง ถ้าต่อต้านปานกลาง เราก็มีเหตุมีผลพิจารณาไป

เราจะทำคุณงามความดีของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะทำหัวใจให้เราสงบระงับ ให้เป็นสมาธิแล้วสมาธิ ถ้ามันชำนาญในวสี ชำนาญในการทำสมาธิสงบบ่อยครั้ง เพราะจิตที่สงบ สมาธิไม่อยู่กับเราตลอดไป อยู่ชั่วคราว ชั่วคราว ชั่วคราวด้วยกำลังที่สติและคำบริกรรมมาน้อยขนาดไหน

ถ้าสติและกำลังมากขึ้น สมาธิก็เข้มแข็งขึ้น เข้มข้นขึ้น แล้วถ้ามีชำนาญในวิธี ฝึกหัดบ่อยๆ เป็นสมาธิบ่อยๆ ทำความสงบบ่อยๆ ทำความสงบบ่อยๆ เป็นสัมมาสมาธิ

สัมมาสมาธิมันจะไปหักล้างกับไอ้พวกต่อต้าน ไอ้สิ่งที่ผลักดัน ไอ้ต่อต้าน มันสงบตัวลงสงบตัวลงจากเราทำความสงบของใจ เพราะกิเลสมันอ่อนตัวลงๆ พออ่อนตัวลง สิ่งที่ต่อต้านจะน้อยลงๆ พอต่อต้านน้อยลง พอจิตมันสงบระงับเป็นสัมมาสมาธิเข้มข้นเข้มงวดของมัน จิตเป็นหนึ่ง

ความคิดเกิดจากจิตไม่ใช่จิต ความคิดนี้เกิดจากจิต ถ้าความคิดกับจิตเป็นอันเดียวกัน เวลาเราไม่คิด ไม่ใช่คนตายหรือ เราไม่คิดก็มี เราคิดก็มี เวลาเราไม่คิด แสดงว่าถ้าเป็นอันเดียวกัน ไม่คิดคือมันไม่มีความคิด แล้วจิตมีหรือเปล่าละ มี แต่เวลามันคิดขึ้นมา จิตมันก็มีอยู่นั่นนะ แต่มันคิดขึ้นมา แต่เวลามันไม่คิด มันปล่อยวาง มันไม่คิด แต่มันก็ไม่เป็นสมาธิใจ เพราะมันไม่มีกำลัง ไม่มีสติควบคุมดูแลมันไง

เราฝึกหัด มันเป็นพุทธศาสน์ มันเป็นความมหัศจรรย์ ถ้าจิตมันสงบไป

ฉะนั้น “สิ่งที่พูดง่ายๆ คือมันต่อต้านความคิดที่ผมเคยพิจารณาแล้วเห็นว่าความเห็นนั้นมันผิด”

ถ้าความเห็นนั้นมันผิด มันผิด ความเห็นนั้นคือปัญญาชั่วคราว ปัญญาในครั้งนั้น ในครั้งที่เราใช้สติปัญญาพิจารณามันผิด มันผิด ไอ้ที่มันต่อต้านมันก็เบาลง แต่เพราะมันเบาลง มันรู้แล้ว ตรงนี้สำคัญ

เราไม่เคยแพ้ไม่เคยชนะกับกิเลสของเราเลย กิเลสมันก็สบายใจ เราทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าเรารู้ว่ามันผิด เคยเห็นมันผิด คราวนี้มันต่อต้านรุนแรง แล้วมันจะไม่ให้เราเห็นความผิดของมันเลย มันจะบอกว่าเราผิดๆ เราภาวนาไม่เป็น เราภาวนาผิด เราล้มลุกคลุกคลาน มันจะโทษเราตลอด โทษไปโทษมา เลิกดีกว่า นี่ผลของกิเลสไง

นี่ผู้ที่ปฏิบัติใหม่ นะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ ถ้าเป็นความถูกต้องชอบธรรม สมาธิชอบ ปัญญาชอบ สติชอบ ถ้าเป็นความชอบธรรม ความชอบธรรมคือความถูกต้องชอบธรรม มันจะนุ่มนวล มันจะมีความสุข มีความสงบ

ถ้ามันไม่ชอบธรรมมันจะมีการต่อต้าน ถ้ามันไม่ชอบธรรมเลย รุนแรง มันจะมีกิเลสปั่น
เลย “มรรคผลไม่มี ปฏิบัติเสียเปล่า” ล้มหมดนะ

หลวงตาท่านสอนว่า สิ่งที่น่ากลัวที่สุดคือกิเลสในใจของคน

แล้วนี่คือกิเลสในใจของเรา แล้วน่ากลัวที่สุดเลย มันหลอกเรา เราเชื่อมั่น หัวปั่นเลย
กิเลสเรานี่หลอกเราทั้งนั้นนะ ฉะนั้น สิ่งที่หลอก ของหลอกไม่ใช่ของจริง แล้วฝึกหัดปฏิบัติ ถ้า
มันได้ของจริงแล้ว เออ! ทำไมเราโง่งขนาดนี้

ผู้ที่ปฏิบัตินะ ใ้คำถามอย่างนี้ ภาษาเรา มันไม่ใช่คำถามเลยละ แต่มันเป็น
ประสบการณ์ปฏิบัติ ประสบการณ์ ถ้าคนผ่านอย่างนี้แล้วนะ เคยผ่านมาแล้วนะ ถ้ามันต่อต้าน
เราก็ต้องเข้มข้น เข้มงวดกับมัน หาเหตุผลสู้กับมัน

คำว่า “สู้” สู้คือเหตุ คือผล คือสติปัญญา แต่ถ้ามันไม่ได้นะ มันไม่ได้เราก็ต้องเข้มข้น
บังคับ พุทโธๆ พุทโธนี่ก็ต่อต้านเรื่องอย่างนี้แหละ

ไม่ใช่ว่าประพฤติปฏิบัติแล้วนะ ใ้โฮ! กิเลสมันจะหมอบราบ มันจะให้เราเป็นคนดี มัน
จะเอาดอกไม้ธูปเทียนมาบูชาเรา ไม่มีอยู่จริงหรอก

ปฏิบัตินี้ กิเลสมันฟาดวงฟาดงาโคตรทุกข์เลย เราอยากทำความดี ทำไมมันทุกข์ เรา
อยากทำความดี ทำไมมันลำบากขนาดนี้ เราอยากทำความดี

ยัง ยังไม่เจอกิเลสหรอก ไปเจอกิเลสที่ตัวละเอียดๆ ใ้โฮ!

ทำไมต้องอดนอนผ่อนอาหารสู้กับมัน

โธ! ธรรมะฟากตายๆ

เวลามันบอกว่ามึงจะต้องตายแล้วนะ นั่งไปอย่างนี้ตายแน่ๆ เลย

เลิก

ถ้ามันบอกต้องตาย อะไรตายก่อน

ขณะที่เราต้องสู้กับความตายนะ ทหารเขาออกรบ เขามีอาวุธ เขายังเข้าศึกนะ ของเรามีสติปัญญาสู้กับมันนะ นักรบ นักรบนี้ นักรบ นักรบรบกับทิวภูมิมานะของตนนะ

ร้ายกาจนัก มันไม่มีอะไรร้ายกาจเท่ากับกิเลสของเราหรอก มันหลอกเราหัวปั่นเลย

ใจเย็นๆ ถ้ามันต่อต้าน

นี่ยังดี ยังรู้จักว่ามันต่อต้าน ถ้ามันต่อต้าน มันไม่ให้เราทำเลยนะ มันไม่ให้ทำหรือกิเลสมันต้องการชีวิตคน หัวใจของคนไว้เป็นบ้านเป็นเรือนของมัน มันไม่ปล่อยให้ใครไปหรือก แต่เพราะด้วยอำนาจวาสนาของเรา เราถึงมูมานะของเรา ความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะของเรา ทำคุณงามความดีของเรา ฝึกหัดไป

นี่มันยังไม่ใช่ประเด็นเลย มันยังไม่ใช่ปัญหาอะไรเลย มันเป็นที่ความตั้งใจของเราว่าจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติไง แล้วปฏิบัติแล้วก็เป็นอย่างนี้ มันต่อต้าน

เวลาจะไปวัดไปวามีแต่คนว่าไม่ดีๆ แต่เวลาเราคิดเองนี่สำคัญ ถ้าเราคิดของเราเอง เรา มันใจของเราเอง ใครจะว่าดีหรือว่าไม่ดี เรามีจุดยืนของเรา

แล้วถ้าจุดยืนของเราไม่มีเลย เราโลเลของเราเลย ให้เขาจูงจุมูกี่ไหน ให้คนเขาชักใยชีวิตเราหรือ เดินตามจิ้งหะที่เขาตีไหน เดินตามปีตามกลองที่เขาเข็นนั้นหรือ เฮ้ย! นี่ชีวิตหรือ

ปัจจัยตั้ง สันทิฎฐิโกนะ เราเท่านั้น ถ้ามีสติมีปัญญา เราเท่านั้นที่จะควบคุมชีวิตของเรา แล้วเราจะใช้ชีวิตของเรา แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติของเราให้เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา จบ

ถาม : ข้อ ๒๙๑๒. เรื่อง “ไม่ยากทำบุญกับวัดใกล้บ้าน”

กราบนมัสการหลวงพ่อดู หนูขอสอบถาม เนื่องจากหนูไปงานศพของญาติผู้ใหญ่ที่วัดแถวบ้าน (เป็นวัดสอนปฏิบัติธรรมด้วย) แต่ว่าตอนที่จะทำพิธีเผาแล้วต้องถวายผ้าไตร ทางวัดเรียกให้ใส่ซองให้องค์ละ ๕๐๐ บาท และถ้าเป็นพระจากอีกวัดที่อยู่ใกล้ๆ กัน เขาจะเรียกค่าน้ำมันต่างหากอีก ๕๐๐ บาท ซึ่งวัดอยู่ไม่ไกลมากนัก สรุปราค่าใส่ซองพระตอนที่เผาไป ๔,๐๐๐ ซึ่งปกติทางญาติของคนตายก็ไม่ค่อยมีเงินอยู่แล้ว

หนูเจอบแบบนี้หนูจึงตำหนิพระไปว่าไม่สมควรต้องกำหนดให้ใส่ซองทีละ ๕๐๐ บาท หรือ
แม้แต่ค่าน้ำมัน ๕๐๐ บาท มันหนักเกินไป

ถ้าเราไม่ใส่ตามที่เขากำหนดหรือให้ค่าน้ำมันตามที่กำหนด แล้วหนูก็ตำหนิพระด้วย อัน
นี้เป็นบาปมากไหม แต่หนูเห็นแล้วหนูอึดอัดจริงๆ ในการกระทำของพระแบบนี้ กราบนมัสการ

ตอบ : อันนี้มันเป็นโดยทั่วไป ถ้าโดยทั่วไป ด้วยสังคมไง ถ้าเราไปเจอสังคมที่ดิงาม มี
พระหลายวัดมากเขาเผาศพให้ฟรี เขาเผาศพเพื่อบริการประชาชน อย่างนั้นมันเป็นเพราะเจ้า
อวาตเขามีน้ำใจของเขา เขามีศีลมีธรรมของเขา มีพระบางวัดมากมายเขาทำอย่างนี้เกือบ
ทั้งนั้น

ว่าเวลาคนที่มาบวชพระๆ มันอยู่ที่ว่า กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา เราจะไปอยู่วัดไหนละ
บวชเป็นพระแล้วเราจะอยู่วัดไหน

ถ้าเราไปเจอครูบาอาจารย์ที่ดิงาม เห็นไหม โดยวงกรรมฐานของเรา เราบวชมานี้ เรา
อยากบวช เราอยากพ้นจากทุกข์ เราบวชเราหาวัดที่ทุกข์ๆ ยากๆ วัดที่ไม่มีเมรุ

โดยวงของกรรมฐานนะ ตอนที่เรากลับบวชใหม่ๆ แล้วออกธุดงค์ไป พระวิยรุ่น พระ
นักรบเขาจะนินทากัน ถ้าวัดไหนมีเมรุ เขาเรียกว่าหากินกับผี

โดยพระกรรมฐานเมื่อก่อนไม่มีเมรุ ไม่มีอะไรเลย เพราะเขาไม่หากินกับผี ถ้าไม่หากิน
กับผี มันก็เข้ากับสังคม

สังคมทุกตำบลก็ต้องมีวัดมีวาขึ้นมา เพราะอะไร เพราะคนเราเกิด เกิดก็ทำบุญกุศล พอ
เกิด เกิดก็ทำบุญเลี้ยงฉลอง เวลาตกทุกข์ได้ยาก มีอะไรก็ทำบุญบ้าน เขาต้องการพระเพื่อ
ประกอบพิธีกรรม

เวลาตาย มีหลายวัดมากเลย ถ้าใครหัวแข็งกับเจ้าอวาต หัวแข็งกับพระวัดนั้น เขา
ประกาศเลย ตายแล้วไม่ให้เผาวัดกุนะ

ไอ้คนนั้นก็กลัวมากเลย เวลาถูกตายแล้วถูกไปเผาที่ไหนวะ ก็ต้องหัวอ่อนให้เขา

แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่ดั่งงาม เป็นพระที่ดั่งงามนะ เขาเผาให้ฟรีๆ ทั้งนั้นนะ เพราะเขาไม่เห็นคุณค่าของแบงก์ ๕๐๐ บาทหรอก

แต่นี้โดยทั่วไปไป เวลาโดยทั่วไป เวลาทางโลก ถ้าใครมีอำนาจวาสนา เขาจะไปไหนเขาต้องรถยนต์ของเขา โดยทั่วไป ทั่วๆ ไปก็ขี่โตโยต้า ถ้าเป็นฝ่ายปกครองก็ต้องขี่เบนซ์ ถ้าเป็นผู้ใหญ่ ชูเปอร์คาร์ แล้วถ้อยอย่างนั้นนะมาเป็นขีดหน้าชู้ตา

ครูบาอาจารย์ของเราเศร้านะ

สมเด็จพระสังฆราช ในสังคมเขาชื่นชม เพราะเป็นสมเด็จพระที่ไม่มีรถส่วนตัว ท่านที่ไม่ได้เป็นสมเด็จพระสังฆราช ท่านอยู่ราชบพิธฯ ท่านจะไปไหนท่านนั่งรถแท็กซี่นะ สมเด็จพระนั่งรถแท็กซี่ประชาชนในรอบวัดชื่นชมท่านมาก แต่ถ้าชื่นชม นี้เขาเรียกว่านิสัยดี ทุกอย่างดี แต่ฝ่ายปกครองละ มีอำนาจปกครองหรือไม่ แต่พอได้การตั้งเป็นสังฆราชขึ้นมา มีรถประจำตำแหน่ง เพราะนี่มันเป็นเรื่องฐานะของราชาแห่งสงฆ์

สิ่งที่พระดั่งงาม พระดั่งงามที่ว่าไม่เก็บ ๕๐๐ รวมถึงว่าเผาศพนี้จ่ายไป ๔,๐๐๐ อย่างนี้เขาทำให้ฟรีนะ ทำให้เสร็จแล้วเขายังมีเครื่องไทยทานให้เพื่อสงเคราะห์อีกต่างหาก

เราจะบอกว่า โยมที่ตำหนิมา ตำหนิเพราะโยมไปเจอพระแบบนั้น ไปเจอสังคมแบบนั้น สังคมทุกสังคมมีทั้งคนดีและคนเลว มีวัดมากมายที่เขาเผาศพให้ประชาชนฟรี มีวัดมากมายที่เวลามีศฤง์ศถ์อยากจะทำบวช เขาบวชให้ฟรี

แต่เวลาบวชแล้ว สงฆ์ปกครองสงฆ์ฯ สงฆ์ คณะสงฆ์มันไม่ใช่องค์เดียว มันมีหลายองค์ จริตและนิสัย ความรู้สึกนึกคิดของคนมันไม่เหมือนกัน คนที่เขาคิดดีใฝ่ดีก็มี แต่คนที่เห็นแก่ตัว บวชมาเพื่อปากเพื่อท้อง บวชมาเพื่อจะสุข เพื่อจะสบาย

แต่ความจริงพระปฏิบัติมันไม่สุขหรอก เพราะครูบาอาจารย์ของเราละ ท่านบอกว่าไม่ใช่วิชากินแล้วนอน กอนแล้วนิน

หลวงตาท่านดำทุกวัน ไม่ใช่หมู กินแล้วก็นอน กอนแล้วก็กิน

วิชากินแล้วนอน กอนแล้วนินอยู่อย่างนั้นนะ แล้วมันจะเป็นพระดีขึ้นมาได้อย่างไร

พระดีขึ้นมา เขาอดนอนผ่อนอาหารของเขาเพื่อขุดคุ้ยค้นคว้าหาสัจจะความจริงในใจของเขา ถ้าขุดคุ้ยค้นคว้าหาสัจจะหาความจริงในใจของเขา แล้วมันก็อยู่ที่วาสนา มีอำนาจวาสนาหรือไม่ เพราะอะไร เพราะภาวนาเจริญแล้วเสื่อมๆ เหมือนคำถามแรกนี้ เจริญแล้วเสื่อม คิดว่ามันจะเป็นมรรคเป็นผลนะ เสื่อมหมดนะ ถ้าไม่เป็นความจริง

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงนะ ท่านปฏิบัติขึ้นมา เวลามันเสื่อมแล้วท่านก็ฟื้นฟูขึ้นมา เจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ เจริญองกามขึ้นไปเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไปจนเป็นบุคคล ๔ คู่ จนถึงสิ้นกิลเลสไปโดยข้างหน้า

ฉะนั้น กรณีคำถามนี้ ถ้าโยมติเตียน เราก็เห็นด้วย เพราะมันเป็นข้อเท็จจริงที่โยมเห็นปรากฏการณ์อย่างนี้ แต่ถ้าโยมเก็บอันนี้ไว้ก่อน แล้วโยมยังไปงานศพต่างๆ ไป เวลาโยมไปเจอ งานศพเป็นพระที่เขาประพฤติปฏิบัติที่ดี เขาส่งเสริม เขามีเมตตา โยมจะ เออ! อันนี้พระดี

มันมีทั้งดีและชั่ว ในสังคมทุกสังคม เราจะการันตีว่าของนั้นจะเป็นของดี ไม่ใช่ มันอยู่ที่ ข้อเท็จจริงที่โยมรู้โยมเห็นนั่นแหละ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่มีการกระทำที่ดีงาม

แต่ส่วนใหญ่เนาะ มันเห็นอย่างนี้หมดนะ เพราะจะบอกว่า กิลเลสมันพาให้เห็นแก่ตัว กิลเลสมันพาแต่เอาผลประโยชน์ของตน

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ มันจะเผื่อแผ่ๆ

แต่ถ้ามันเป็นกิจของสงฆ์มันเผื่อแผ่ไม่ได้ มันเผื่อแผ่ เราเผื่อแผ่ แต่คนอื่นเขาไม่เผื่อแผ่ด้วย เขาถึงเรียกค่าน้ำมันรดด้วยใจ ค่าน้ำมันรดให้พระองค์อื่น ให้พระที่เขาไปนิมนต์มา เพราะมันเป็นกิจของสงฆ์ สงฆ์ต้อง ๔ องค์ขึ้นไป กิจกรรมมันถึงจะสมบูรณ์แบบขึ้นมา

แล้วผู้ที่เขามาร่วม ใจเขาเป็นธรรม เขาชวนชวายมาให้เอง มันเป็นสิ่งที่ดีงาม แต่ถ้าเขาชวนชวายมาแล้วเขามีผลตอบแทน แล้วไม่ใช่ตอบแทนอย่างนี้นะ

เราได้ยินเขาสนิทกันมาเยอะ ถ้าเป็นพระใหญ่ๆ ซองละเป็นหมื่นเป็นแสนนะ ไม่ใช่ ๕๐๐ ๕๐๐ นี้จึ๊บๆ เราได้ยินมา เป็นหมื่นเป็นแสน ยิ่งผู้ใหญ่อิ่งมีรตนำๆ ด้วย ซองหนึ่งเป็นแสน ๔ ซองก็ ๔ แสนนะ

นิทานเขาแล้วมันสนุก

โยมลองคิดดูให้ดี เพื่ออะไรนะ ใช่ ไม่อยากทำบุญวัดข้างบ้าน ก็วัดข้างบ้านต้องอาศัยคนอื่นไง วัดข้างบ้านเขาต้องอาศัย เห็นไหม

ถ้าเป็นครูบาอาจารย์นะ หัวหน้าสงฆ์นั้นนะเป็นหัวรถจักร ต้องรับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าพระรับผิดชอบสิ่งใด ถึงจะพาหัวขบวนนั้นไปนะ

โคนาฝูง โคนาฝูงไง

ฝูงโคโคมีหัวหน้าฝูงที่ดิงาม หัวหน้าฝูงพาพ้นจากวังน้ำวนคือวังวนของวิญญูะ

วังน้ำวนก็นี่ไง ๕๐๐ ๘๐๐ แสนหนึ่งนี่ไง ถ้ามันพารอดพ้นไปไง ใ้พวกนี้มันจะดูตึงไว้ แล้วมันจะมีเวรมีกรรมอีกต่างหาก

นี่พูดถึงว่า ใจเย็นๆ แล้วมันต้องมีคนดีและคนชั่ว มันต้องมีพระดีและพระชั่ว แล้วค่อยพิจารณาของเราไป มันเป็นผลของวิญญูะ เพราะเราเกิดในปัจจุบันนี้ เราถึงเจออย่างนี้ไง จบ

ถาม : ข้อ ๒๙๑๓. เรื่อง “ผู้ตั้งสติ”

ผู้ตั้งสติ พอตั่งสตินานเข้ามันเป็นผู้จงใจตั้งขึ้นมา นานๆ ไปมันตึงไป พอรู้ตัวว่าเราอยากมีสติจนตัวสั่น มันคลายความอยากตั้งสติออกมา สติก็มีเหมือนเดิม แต่อยากหายไป ผมก็กำกับสติต่อเนื่องไม่ขาด เผื่อระวังไม่ให้กิเลสมันกำเรบ แต่ไม่พยายามมากมันก็มีสติเหมือนกัน

พอกกลางคืนนั่งสมาธิ ผมก็ดูลม ไม่เสพอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดูลมอย่างเดียว มันก็ค่อยๆ สงบๆ อาการสมาธิมันเป็นที่ให้ดูเอง รู้ไหลไปกับอารมณ์ รู้อยู่กับลม สลับกันไป แล้วรวมสงบอยู่กลางใจ แขนขาตัวเองหายไป โลง สว่าง และมันก็ค่อยออกจากสมาธิ ระบายหลงฟุ้งด้วยครับ

ตอบ : ตั้งสติๆ สติคือสติ จะทำอะไร ขาดสติแล้ว นั่นเป็นกิเลสทั้งสิ้น ถ้ามีสติ สติขึ้นมา กำกับสติ สติมันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ สติมันก็คือสติ แต่ตั้งสติแล้วต้องมีคาบาริกรรม กำหนดลมหายใจคืออานาปานสติ

อานาปานสติ เพราะมีสติ แล้วมันจะสงบไม่สงบมันอยู่ที่อาการ อยู่ที่อานาปานสติ อยู่ที่
 บริกรรมพุทโธ อยู่ที่ปัญญาอบรมสมาธิ ตัวสติก็คือตัวสติ สติมันเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นบาทฐานให้
 การใช้สติปัญญา ให้ใช้ปัญญา ให้ใช้ต่างๆ มันดีขึ้น การบังคับ บังคับให้กำหนดพุทโธๆ เพราะ
 มันต้องมีบริกรรม มันต้องมีงานของมัน ถ้ามีงานของมันแล้ว งานมันถึงจะเป็นไป

นี่การตั้งสติ จะให้สติมันเป็นนิพพาน มันเป็นไปได้ไม่ได้ สติมันก็คือสติ

ตั้งสตินานเข้า รู้แจ้ง เขาบอกว่า ตั้งสติจนสติมันรุนแรงเกินไป แล้วพอมันเริ่มปล่อยวาง
 ให้มันเป็นตามความเป็นจริง แล้วกำหนดอานาปานสติ จิตมันก็สงบอยู่กลางหัวใจเลย

นี่มันอยู่ที่วิธีการ อยู่ที่ความสับสนของเรา เราตั้งสติไว้ แล้วฝึกหัดของเรา ที่นี้ตั้งสติ สติ
 พอเริ่มตั้งมันก็ชัดเจนของมัน เดียวมันก็เบาบางลงไป แต่ให้มีสติตลอดไป

สติ มหาสติ เดี่ยวจะรู้จักมหาสติ ถ้านักปฏิบัติต่อเนื่องไป มันจะรู้จักว่าสติกับมหาสติมัน
 แตกต่างกันอย่างไรรู้ไหม อย่างนั้นทำไมชื่อมหาสติละ ชื่อแตกต่างกัน ผลก็แตกต่างกัน

เริ่มต้นจากสติล้มลุกคลุกคลาน ทำสิ่งใดที่ผิดพลาดทั้งหมดเพราะขาดสติ มันถึงไม่
 ต่อเนื่อง

ถ้ามันต่อเนื่อง ต่อเนื่องในงานอะไร ในงานสติหรือ

สติมันกำกับต่างหาก สติมันกำกับงาน

แล้วถ้างานมันถูกต้อง อานาปานสติ พุทธานุสติ มรณานุสติ เห็นไหม ลม พุทโธ ความ
 ตาย กระตุก เรากำหนดอะไร นั่นคืองาน สติกำกับงาน แล้วถ้างานมันถูกต้องชอบธรรม

นี่เป็นสติ แล้วก็ตั้งตนว่าสติต้องเป็นสมาธิ สติจะเป็นนิพพาน

ไม่ใช่

อยู่ทำงาน แล้วงานถูกต้องหรืองานไม่ถูกต้อง ถ้างานถูกต้องชอบธรรมไปแล้ว เดี่ยวใจจะ
 รู้ มันสงบกลางหัวใจเลย

นั่นการตั้งสติ ตั้งสติเพื่อกำกับงาน กำกับการกระทำของเรา แล้วการกระทำต้องถูกต้อง ชอบธรรม ถ้าไม่ถูกต้องชอบธรรม มันก็ป่วย เบียง เบียงเบนออกไปข้างนอก

เราฝึกหัดของเราอย่างนี้ แล้วเราจะเห็นคุณค่าของหัวใจเลย ในโลกนี้ไม่มีอะไรมีค่า เท่ากับความรู้สึกเรานี้ ความรู้สึกในใจของเรามีค่าที่สุด

เราเคยพูดบ่อยๆ ต้องการให้คนเอาใจของเราไว้ในหัวใจของเรา อย่าเอาหัวใจของเราไป ให้ใครขมขี้ อย่าขายจิตขายวิญญาณ จิตวิญญาณของเราไม่ขายให้ใคร แล้วถ้าจิตวิญญาณ ของเราสงบขึ้นมาเอง มันมหัศจรรย์ที่นี้ แล้วสอนคนได้หมดเลย แล้วจะเห็นคุณค่าของจิตของ ตน นี้สัมมาสมาธิ

ถ้ายกขึ้นสูวิปัสสนาได้ ใช้สติปัญญาได้ มันจะเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจาก การภาวนา ปัญญาเกิดจากจิต ไม่ใช่ปัญญาเกิดจากการศึกษา ปัญญาเกิดจากสมอง ปัญญา เกิดจากโลเกียะ จากโลก จากวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่

ปัญญาเกิดจากธรรม แล้วใจมันจะเป็นธรรม เหว้ง